

Александар Радовић

Библиотека Матице српске, Нови Сад

ФОРМИРАЊЕ, ПРЕЗЕНТАЦИЈА И КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИ ЗНАЧАЈ ЛИКОВНО-ГРАФИЧКЕ ЗБИРКЕ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Сажетак:

У раду је представљена Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске. Приказан је рад организационе јединице БМС која садржи публикације ликовног тематског опредељења и презентована решења која се примењују приликом каталошко-библиографске обраде. Одабрани примерци изложбених каталога, плаката, фотографија и ликовних радова који се набављају, обрађују и дају на коришћење у Библиотеци Матице српске постављени су на сајт Дигиталне БМС. На адреси Дигиталне Библиотеке Матице српске¹ представљене су публикације које савременим начинима презентације корисницима библиотечких услуга указују на културно-историјски значај Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске.

Кључне речи: Библиотека Матице српске, Ликовно-графичка збирка, каталошко-библиографска обрада, електронски каталог, дигитални каталог БМС

---

1 <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/>

УВОД

Рад у баштинским установама културе данашњице сутерише стручњацима (библиотекарима, музеалцима, архивистима) перманентну бригу о грађи која се у њима налази, уз стално праћење и примену савремених технологија рада, у циљу заштите и промовисања културних вредности. Значајну пажњу у томе заслужује дигитализација, која треба се одвија плански, уз претходну стручну обраду грађе и њену одговарајућу припрему за те активности.

Библиотека Матице српске у Новом Саду процесе набавке библиотечке грађе и извора, њихове каталожско-библиографске обраде и представљања на сајту Дигитална Библиотека Матице српске² спроводи доследно, симултано и континуирано са циљем да значај грађе буде примерен начинима савремене презентације.

Овај рад представља још једно настојање да се завидна збирка некњижне библиотечке грађе ликовног усмерења, Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске, стави на увид не само стручној јавности. Наглашавајући да су посебне збирке библиотека, музеја и архива у Србији и свету веома важан извор информисања о најразноврснијим темама друштвене и културне историје, рад акцентује примере изложбених каталога, плаката, фотографија и ликовних радова из Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске, установе која своју мисију обавља од 1826. године.

Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске, данас, заједно са картографским, музиколошким и документационим материјалима чини Посебне збирке Библиотеке Матице српске. Систематичнији рад на прикупљању публикација које припадају посебним збиркама „започет је 1964. године, а 1967. године добијен је први радни и магацински простор³”. Тако је Библиотека Матице српске, која је свој јавни рад започела 1838. године⁴, рад са библиотечком грађом и изворима ликовног тематског опредељења организовала током шездесетих година 20. века. Иако је Ликовно-графичка збирка БМС формирана тек пре нешто више од педесет година, информације о „визуелним материјалима“ у Библиотеци, мада нису бројне, налазе се у релевантим изворима о историји ове установе, о чему ће овде бити речи у наставку рада.

Библиотечка грађа и извори из Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске представљени у овом раду приказују изложбене каталоге, фотографије, ликовне радове и плакате. Они средствима уметничке обраде сведоче о историјским токовима и савременим уметничким те друштвеним кретањима на домаћем и међународном плану.

2 <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications>

3 Ружица Симин Допуђа, „Посебне збирке у Библиотеци Матице српске”, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1991. годину [шт. 1992]: 59.

4 У реконструисаном јавном каталогу БМС, 2018. године, постављена је изложба *Библиотека Матице српске Сто осамдесет година јавног рада 1838–2018*, <http://www.bms.ns.ac.rs/izlozbe/izlozba279.pdf>

ФОРМИРАЊЕ ЛИКОВНО-ГРАФИЧКЕ ЗБИРКЕ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

У капиталном делу *Грађа за историју Библиотеке Матице* износе се подаци о томе да је надзиратељ Заведенија Текелијиног Тома Теодоровић у Пешти 24. фебруара 1844. године поднео руководству Матице српске извештај о раду. У њему Теодоровић пише: „При овој се Библиотеки различити Земљеписи, и образи древни списатеља, као и друга знаменита начертанија налазу, која би по мом слабом расуђденију у читаоници по дувари изложити требало⁵“.

Овај Теодоровићев цитат не упућује на закључак да ли су портрети, следећи његову препоруку, изложени у Текелијануму нити да ли је присуство портрета часника Матице српске био одлучујући мотив за стварање Мусеума (данашње Галерије Матице српске). Није познато да ли је Тома Теодоровић ставио слике на зидове читаонице, но ако их је и ставио, по речима Лазара Чурчића, „слике Матичине галеријске збирке стављене су први пут пред очи гледалаца“⁶.

Помињање „Библиотеке“ када је реч о „образима древни списатеља“, у извештају Томе Теодоровића, не имплицира ни закључак да је у Пешти формирано, којим случајем, језгро онога што данас називамо Ликовно-графичком збирком Библиотеке Матице српске.

Посебне збирке Библиотеке Матице српске и Ликовно-графичка збирка у њеном саставу створене су након Другог светског рата. У новонасталим околностима, након 1945. године, Матица српска и Библиотека Матице српске реорганизоване су у складу са савременом културном праксом. У промењеном друштвеном и културном окружењу Библиотека Матице српске наставља да прима поклоне од појединаца и установа. Тако Библиотека, након ослобођења земље, стиче право и на достављање обавезног примерка, формира службу размене публикација (тима и „ликовно-графичких“) и одобреним средствима куповином допуњује драгоцене збирке.

ЛИКОВНО-ГРАФИЧКА ЗБИРКА БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ ДАНАС

Савремена концепција пословања Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске предвиђа прилив библиотечке грађе и извора обавезним примерком, поклоном, разменом (са другим установама културе) и куповином. Критеријуми за присуство публикација у Ликовно-графичкој збирци

5 Грађа за историју Библиотеке Матице, I књига: 1830–1864, грађу припремили Иванка Веселинов и Лазар Чурчић (Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1964), 37.

6 Лаза Чурчић, „Библиотека Матице српске до 1848. године“, у Казивања о Библиотеци Матице српске, уредник Мирко Вуксановић (Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1996), 27.

Библиотеке Матице српске су њихов формални и тематски аспект. Прецизна констатација Јасмине Трифунац да је „основни критеријум за издвајање овог материјала од осталог библиотечног материјала (јесте) његов појавни вид. Овај материјал није књига већ грађа друге врсте⁷“, омогућује разврставање библиотечке грађе и извора према обликотворном приступу.

Са друге стране, опредељење да се у Ликовно-графичкој збирци Библиотеке Матице српске набављују публикације визуелне тематске основе проистекло је из уверења да је библиотечку грађу и изворе о сликарима, вајарима, фотографима и графичким дизајнерима из Србије и иностранства неопходно сачувати на једном месту.

У складу са поменутиим, садашња Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске састоји се од плаката, ликовних радова, изложбених радова и фотографија.

МАРКЕТИНШКЕ АКТИВНОСТИ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ НА ПЛАКАТИМА ЛИКОВНО-ГРАФИЧКЕ ЗБИРКЕ БМС

Промоција рада установа непокретне културне баштине у јавности одвија се на више начина. Библиотеке, музеји, архиви и културни центри градова и општина о својој делатности обавештавају путем средстава јавног информисања, сајтовима организација и промоцијом преко друштвених мрежа.

Библиотеке поседују штампане материјале којим најављују програме у сопственој организацији. Позивнице и честитке, календари са логом фирме и програми стручних и других скупова (којима су библиотеке организатори) штампају се и истичу у јавном простору са циљем учешћа публике у друштвеним манифестацијама.

Једно од ефикасних средстава опхођења у медијској сфери јесте и плакат. Усмерен да са што мање речи информише грађанство о месту и времену одржавања одређеног културног или друштвеног програма, позива и бележи дневне и историјске догађаје. Плакати су једнолисни производи индустрије графичког дизајна са или без података о индивидуалном и колективном ауторству. За потребе израде овог рада анализирана су три плаката из Збирке плаката Библиотеке Матице која, у време настанка рада, садржи нешто преко 12.000 јединица листолике библиотечке грађе.

Збирка плаката у Библиотеци Матице српске тематски је веома шаролика, а доминирају графичке реализације савремених уметника из Србије и

7 Јасмина Трифунац, „Типологија и класификација некњижне грађе у Народној библиотеци Србије“, у Колекције у библиотекама: формирање, заштита, богаћење, одржавање, ревизија и коришћење, Дани матичних библиотека Србије 2007. Библионет, главни и одговорни уредник Сретен Угричић (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Крушевац: Народна библиотека, 2008), [115]-120.

иностранства. У Збирци су заступљене теме из свих области друштвеног живота, а најбројнији су плакати који се односе на културни живот у бившој Југославији и Србији. Плакат из Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске набавља се, каталогизира и улаже у магацине Посебних збирки БМС.

Као илустрацију квалитета Збирке плаката БМС, у овом раду презентована су три примерка која савременим графичко-дизајнерским решењима приказују бонитет поменуте колекције.

Отворене стране књиге под називом „Библиотека Матице српске“ и ћирилицом исписан текст на једином листу: „150 година јавног рада“ уз место и годину издавања плаката „Нови Сад, 1988“ позивају на истраживање историје писма, књиге и библиотека на јужнословенским просторима. Историчари рада Библиотеке Матице српске истражили су и архивским и библиотечким документима нотирали датум 14. август 1838. године када је потписан, на састанку Србског општества (општине) у Пешти, оснивачки акт БМС. Збирка плаката Библиотеке Матице српске овим примерком библиотечке грађе и извора подсећа на време када је од скромне збирке књига и архивалија, средином тридесетих година 19. века, БМС израсла до данашње установе са преко три милиона публикација.

Савремени аспект рада Библиотеке Матице српске уобличавају два плаката о њеним маркетиншким активностима у 21. веку.

Први у низу је електронски каталог библиотека Србије и окружења (COBISS.NET) евидентиран под датумом 23. новембар 2007. године. Тог дана је у Новом Саду отворена и за употребу оспособљена нова зграда Библиотеке Матице српске. Плакат из збирке Библиотеке Матице српске обавештава јавно мњење о току свечаности која се том приликом одржала. При врху примерка је знак Библиотеке Матице српске, а окер папир исписан именима званица са позивом на окупљање тога дана у Свечаној сали Матице српске. У новој згради Библиотеке данас се, између осталог, налазе магацини за смештај монографских публикација и простор за чување Збирке плаката БМС.

Трибина „Савремени човек и савремени свет“ покренута је у организацији Матице српске и Библиотеке Матице српске током лета 2015. године са циљем тражења „одговора на кључна питања савременог човека и савременог света⁸“. Позивнице и плакати су, поред два досадашња зборника радова, визуелни отисци о овим културним догађајима на којима гостују еминентни јавни радници домаће културне сцене. Плакат који, за потребе овог рада, илуструје идејне основе трибине „Савремени човек и савремени свет“ представља академика Душана Ковачевића, највећег савременог српског комедиографа. Једнолисни сликовни примерак из Збирке плаката Библиотеке Ма-

8 Селимир Радуловић, „Белешка о делу“, у Савремени човек и савремени свет, ур. Селимир Радуловић и др. (Нови Сад: Матица српска, Библиотека Матице српске, 2015).

тише српске при врху бележи логое организатора трибина које се, већ трећу годину заредом, одржавају у Атријуму Библиотеке Матице српске и у Свечаној Матичиној сали.

Три плаката из Библиотеке Матице српске на изузетан начин представљају историјске основе, савремени тренутак и будуће активности Библиотеке Матице српске из Новог Сада. Збирка плаката Библиотеке Матице српске ажурно се допуњава обавезним примерком, куповином, разменом и поклоном.

ПОРТРЕТНЕ ФОТОГРАФИЈЕ ОСНИВАЧА МАТИЦЕ СРПСКЕ И БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ У ЗБИРЦИ ФОТОГРАФИЈА БМС

Оснивање Матице српске и Библиотеке Матице српске забележено је у низу извора којим су Срби из Пеште документовали стварање националних културних установа у иностраном окружењу.

Некњижна библиотечка грађа и извори у последњих неколико деценија постали су изузетно значајни ресурси који документују рад бројних културних установа у Србији и иностранству.⁹ Библиотека Матице српске у својим Посебним збиркама набавља, каталогизира и даје на коришћење многе водиче, проспекте и упутства које приказују рад БМС у прошлости и данас.¹⁰

У Збирци фотографија БМС корисницима су доступне и фотографије људи који су створили Матицу српску у Пешти, преселили је у Нови Сад, град у којем Библиотека и данас ради. За потребе писања овог текста, из Збирке која броји преко 8.000 јединица библиотечке грађе и извора, изабрана су три примерка. На фотографијама са ликовима Јована Хаџића и Саве Текелије траје спомен на осниваче Матице српске и Библиотеке Матице српске. На трећој фотографији приказан је творац модерне српске азбуке и реформатор језика и писма Вук Стефановић Караџић.

---

9 Међународна организација библиотечких асоцијација и установа (IFLA) на сајту објављује информације о ликовно-графичким, музиколошким и мултимедијалним збиркама баштинских установа културе, више на <https://www.ifla.org/art-libraries>; <https://www.ifla.org/avms>

10 Аутор рада издваја три водича БМС (1989, 1997, 2017), један проспект (2011), као и Упутство за коришћење електронског каталога (1991).

Црно-бела фотографија димензија 11x7 cm приказује Јована Хацића, правника и књижевника, утемељивача идеје о оснивању Матице српске, ученог друштва које је требало да шири књижевност и просвећеност Срба. Фотографија је израђена у Љубљани (некадашњи Leibach) фотообјективом словеначког фотографа Ернста Погорелца. Приликом каталошко-библиографске обраде фотографије у бази COBIB.SR наслов је дао каталогизатор јер име и презиме присталице славјаносербског језика (био у употреби пре Вукове реформе језика и писма) на овом примерку није означено. Љубљански фотограф Ернст Погорелц је издавач овог фотоотиска, а процењено је да је Јован Хацић фотографисан у последњој деценији живота, шездесетих година деветнаестог века.

Фотографије приказују историјске композиције и портрете, различите области друштвеног и уметничког живота, историју уметности, али и савремене уметничке праксе. Као уметничка дисциплина касно је изборила место у односу на друге облике ликовног израза у Србији током 19. века. Међутим, рад малобројних српских фотографа и литографа осведочен је у Ликовно-графичкој збирци Библиотеке Матице српске.

У Бечу је радио Анастас Јовановић¹¹, литограф првих албума српских државника и других достојанственика објављених у четири свеске под заједничким називом *Споменици србски*¹². Овај рад настоји да помене Јовановићево надахнуће приликом израде литографије Саве Текелије (1761–1842), оснивача завода за школовање бака и студената српске националности – Текелијанума у Пешти. Доживотни председник Матице српске портретисан је, сведочи примерак из Збирке фотографија БМС, за потребе израде албума литографија Анастаса Јовановића и то његове прве серије из 1850. године. Баш као и у случају Јована Хаџића, каталогизатор наводи име и презиме портретисане личности у угластим заградама јер тај податак није наведен на фотографији. Примерак је црно-бели, димензија 11x7 cm, а по томак племићке породице Поповић-Текелија је у објективу Анастаса Јовановића приказан у седећем положају.

---

11 Анастас Јовановић (Враца, Бугарска, 1817 – Београд, 1899), литограф и фотограф, рођен у трговачкој породици која га шаље на школовање у Београд где се запошљава у новоотвореној Државној штампарији (1832), школу цртања наставља у Бечу на Академији св. Ане; портрети савременика обележавају његову уметничку праксу, а најбољи међу њима су ликови Петра II Петровића Његоша и Вука Стефановића Караџића, прва литографија у историји српске графике је портрет Доситеја Обрадовића (Беч, 1840), аутор је великог броја цртежа од скица и крокија до аутономних дела; одржавао блиске односе са члановима династије Обреновић, повратком из Беча у Београд постаје „Управитељ Двора Књажеског“, написао Аутобиографију која обухвата период од рођења до 1842. године.

12 *Споменици србски*, главно дело Анастаса Јовановића, објављено је у четири свеске у Бечу, I (1850, Раух), II (1851, Хефлих), III–IV (1852, Хефлих).

Прва фотографија у сигнатурном низу у истоименој Збирци Библиотеке Матице српске припада Вуку Стефановићу Караџићу, човеку који је реформисао српски језик и писмо. Сигнатура „Фг1/1“ додељена је запису којим је славни издавач „Зора“ из Мостара објавио преснимљену литографију Јозефа Крихубера из 1865. године са ликом филолога и етнолога, сакупљача српских старина. Црно-бела фотографија димензија 11x6 cm, за разлику од фотографских портрета Јована Хаџића и Саве Текелије, садржи наслов који је преузет са аверсне стране примерка. Сликковна грађа из Збирке фотографија Библиотеке Матице српске приказује Вука Стефановића Караџића у седећем положају са пером у десној руци.

Фотографије и литографије Анастаса Јовановића и других уметника, каталогизирани у Библиотеци Матице српске, документ су времена о изузетним напорима појединаца и колектива за стварање збирки фотографија у установама културе у Србији.

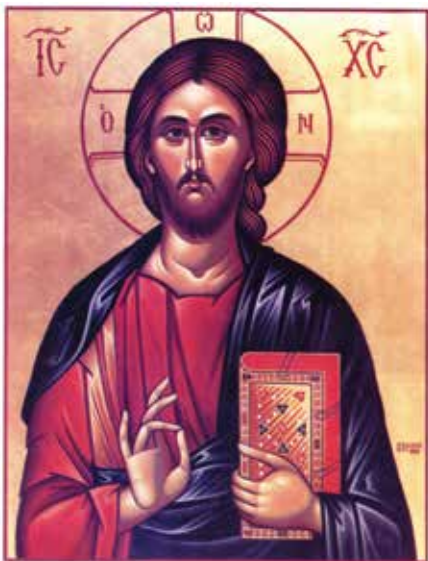
ЗБИРКА ЛИКОВНИХ РАДОВА БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ - ВИЗУЕЛНО СВЕДОЧАНСТВО КУЛТУРНЕ ИСТОРИЈЕ СРБИЈЕ И ЕВРОПСКИХ ЗЕМАЉА

Библиотека Матице српске у Новом Саду, једна од две депозитне библиотеке у Републици Србији, чува, обрађује и даје на коришћење ликовне радове који визуелним средствима памте политичку, економску и друштвену реалност епохе. Писањем овог рада промовисана је збирка једнолисних и вишелисних

примерака са темама из националне и опште историје у којима доминирају графички елементи и отисци, са или без портретних форми.

Збирка ликовних радова, интегрални део Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске којој је посвећен овај рад, чува портрете словенских, јужнословенских и српских верских поглавара и светитеља. Током минулих векова и деценија прикупљена је, каталогизована и предата на коришћење колекција портрета знаменитих личности Србије и ван њених граница. Осим ликова угледника пореклом из наше земље, у Збирци ликовних радова Библиотеке Матице српске, чува се и значајна библиотечка грађа о етнолошкој баштини српског и других народа који са Србима живе. Информације о народним везовима и техникама њихове израде доступне су преко електронског каталога ¹³ и дигиталног каталога ¹⁴ Библиотеке Матице српске.

Манастир Ћелије у близини Ваљева је осамдесетих година двадесетог века био издавач серије портрета верских достојанственика. Од неколико десетина примерака који се данас налазе у Ликовно-графичкој збирци Библиотеке Матице српске, за потребе израде овог рада, приказани су ликови Исуса Христа и Светог апостола Андреја Првозваног.

Заједништво Сина Божјег и проповедника хришћанске религије видљиво је на ликовним радовима из истоимене Збирке Библиотеке Матице српске. Приказ лика Исусовог праћен је текстом на ћириличном писму „Манастир

13 <http://www.vbs.rs/scripts/cobiss?command=CONNECT&base=80017&lani=sc&scri=cyr>

14 <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications>

Ђелије, 1986", док на примеру Свети апостол Андреј Првозвани није исписан назив издавача. Каталогско-библиографска обрада у одговарајућем програму омогућује да информација о издавачу буде унета на следећи начин: [Ваљево: Манастир Ђелије] уз претпостављену годину издања [1986?]. Наслови ликовних радова преузети су у приказана два примерка са њихове аверсне стране и исписани ћириличним писмом. Формати илустрованих публикација са ликом светитеља и апостола су различити, а у Збирци ликовних радова Библиотеке Матице српске овим примерцима придодата је подлокација ЛР и формат IV (на примерку сигнирано ЛР IV и текући број).

Збирка ликовних радова у оквиру Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске, примерима описаним у овом тексту, каталогизираним у одговарајућем програму и постављеним на Digital BMS, визуелним представама проширује досадашња сазнања о историји ликовне културе на нашим и европским просторима.

КОНТИНУИТЕТ ЛИКОВНОСТИ ОД ЗОГРАФА ДО САВРЕМЕНИХ УМЕТНИКА НА ИЗЛОЖБЕНИМ КАТАЛОЗИМА БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Изложбени каталози у власништву Библиотеке Матице српске документују уметничка достигнућа аутора из Србије и иностранства приказујући сликарски, фотографски и графичко-дизајнерски њихов рад.

Након Другог светског рата, Библиотека Матице српске интензивније ради на издавачкој продукцији¹⁵, а један њен део јесу и изложбени каталози. Током 20. века БМС организује сопствене изложбе у Антикварници Матице српске, Галерији Матице српске и у витринама испред Свечане сале установе.¹⁶

Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске, којој је посвећен текст за зборник радова у издању Народне библиотеке Србије, организована је у четири целине. Рад на каталогизацији плаката, фотографија, ликовних радова и изложбених каталога у БМС пружа прилику стручној и широј јавности да се увере у богатство садржаја збирке Библиотеке Матице српске.

Након текстуалног и визуелног представљања плаката, фотографија и ликовних радова који се дају на коришћење у Библиотеци Матице српске, презентују се изложбени каталози који речју и сликом сведоче о континуитету ликовне културе на јужнословенским просторима.

Три изложбена каталога одабрана су са циљем да представе организационо

¹⁵ Више на линку <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications/index/collection:16>

¹⁶ Александар Радовић, Историјски оквири и савремене презентације ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске, Библиотекар. год. 57, св. 1/2 (2015): 60–69.

и програмско усмерење новосадских институција културе¹⁷ и појединачних уметника¹⁸ на презентацији и заштити споменика културе у виду сликовне грађе и текстова о њој.

Свест о континуитету културе иманентна је установама чија је морална и законска обавеза да набављају, обрађују и уступају на коришћење библиотечку грађу и изворе, музеалије и архивалије за едукацију генерација које стасавају. О овом аспекту рада баштинских установа културе посебно се, током историјског трајања, обраћала пажња у Матици српској и Библиотеци Матице српске. Ове институције су сачувале изложбене каталоге из минулих времена¹⁹ омогућивши да се данас праве осврти на делатност МС и БМС из претходних деценија.

17 Галерија Матице српске из Новог Сада чува оригиналне примерке икона из 18. века који су анализирани у овом раду, док Библиотека Матице српске каталогизира и даје на коришћење библиотечку грађу и изворе о збиркама српских икона и раду зографа у 18. веку.

18 Изложбе Данила Вуксановића, чији је изложбени каталог анализиран у овом раду, организоване су у Сентандреји (2015) и Темерину (2016).

19 У Ликовно-графичкој збирци Библиотеке Матице српске данас се налази преко 18.000 јединица библиотечке грађе и извора о изложбама које су одржане у претходним вековима на свим континентима. Према евиденцији електронског каталога БМС (<http://www.vbs.rs/scripts/cobiss?id=1720434730722742>) најстарији изложбени каталог носи наслов *Вођа кроз изложбу народних и вештачких рукотворина Српкиња / по налогу одбора Добротворне задруге Српкиња Новосаткиња* саставио Стеван В. Поповић. Нови Сад: Штампариија А. Пајевића, 1884. – 39 стр; 18 cm, једном од 5 примерака додељена је сигнатура Ук II 5937.

Временска нит изложбених поставки представљених у овом раду протеже се од представљања рада југословенских уметника са изложбе у Новом Саду (1927) до презентације стваралаштва академског сликара Данила Вуксановића из 2015. године.

Историографски извори бележе да је поводом стогодишњице оснивања и рада Матице српска приредила поставке дела из својих збирки²⁰. „Обе изложбе – Изложба старог српског сликарства у Војводини и VI југословенска уметничка изложба – одржале су се у неподесним школским просторијама на првом и другом спрату Трговачке академије у Футошкој улици...“²¹, а деведесет година касније изложбени каталог са ове манифестације налази се у Ликовно-графичкој збирци Библиотеке Матице српске.

На 75 страна публикације малог формата, под уредничком руком графичара и дизајнера Михаила С. Петрова, пласиране су информације о српским сликарима који су се настанили у Војводини након Велике сеобе Срба (1690). Рад Теодора Крачуна, Димитрија Аврамовића и Уроша Предића, између осталих, представљен је текстом књижевника и ликовног критичара Вељка Петровића, док је историјски континуитет са сликарима 18. и 19. века успостављен приказом ангажовања тада савремених југословенских уметника Љубомира Ивановића и Ивана Мештровића. О југословенској уметничкој изложби писао је сâм Михаило С. Петров, а информације из изложбеног каталога сведоче да се догађај збио јуна 1927. године у Новом Саду. Публикација садржи списак изложених радова уметника на промоцији, али без репродукција дела из њихових атељеа и галерија. Својеврсни куриозитет је да Библиотека Матице српске

20 До оснивања посебних правних лица Библиотеке Матице српске и Галерије Матице српске (обе основане 1959. године), Матица српска је чувала и излагала и слике и библиотечки материјал.

21 Лепосава Шелмић, прир., Галерија Матице српске (Нови Сад: Галерија Матице српске, 2001), 69.

данас поседује и плакат који је дизајнирао Михаило С. Петров, а изложбени каталог и плакат су доступни на Дигиталној Библиотеци Матице српске²².

Средином шездесетих и током седамдесетих година 20. века настављена је у Галерији Матице српске и Библиотеци Матице српске изложбена активност са циљем промоције оригиналних дела српске уметности минулих епоха. Изложбу Галерије Матице српске из 1963. године прати изложбени каталог из исте сезоне под насловом Иконе фрушкогорских зографа. Публикација, за коју је предговор написао један од водећих историчара уметности у Србији Динко Давидов, прати рад путујућих уметника који су живели и уметничко име стицали на просторима јужно од Саве и Дунава, на територији некадашње Јужне Угарске – данашње Војводине. У издању Галерије Матице српске изложбени каталог објављен је на 17 страна и са 10 страна илустрација уз скрупулозне коментаре Динка Давидова. „Зографи су долазили са Југа, још пре Чарнојевића, или са њим, а млађи су рађани ту, у хладним земунцима широм простране Карловачке митрополије, а чини се ипак највише на падинама Фрушке Горе, која је убрзо постала прави расадник сликара“²³ – истиче Давидов. Изложба и истоимени каталог приказани су и објављени 1963. године у Новом Саду дочаравајући трајање у времену српске ликовне уметности. Од самоуких уметника 18. века и ранијих времена ствара се ликовна уметност наших људи и крајева, а Библиотека Матице српске предано, у изложбеним каталозима, бележи сликарска и вајарска дела разних епоха, историјских и стилских формација.

22 <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/search>

23 Динко Давидов, „Предговор“, у Иконе фрушкогорских зографа (Нови Сад: Галерија Матице српске, 1963), 6.

Ликовни уметници, савременици нашег доба, у својим уметничким визијама користе искуства пређашњег времена²⁴ за исказивање уметничког сензибилитета. Сликари, графички дизајнери и мајстори цртежа креативним чиниоцима сублимишу свој рад са стваралаштвом претходног доба стварајући континуитет уметничког рада.

На изложбеном каталогу који се чува у Ликовно-графичкој збирци Библиотеке Матице српске приказан је рад академског сликара из Новог Сада Данила Вуксановића (1973). Вуксановић је, користећи се симболиком „плавог круга“²⁵ ликовним средствима призвао „сећање“ на српску уметничку традицију од сликара зографа и песника Гаврила Стефановића Венцловића до свог савременика Милорада Павића. Изложбена поставка је, сведочи изложбени каталог, била постављена у Музеју Српске православне епархије будимске у Сентандреји током 2015. године. На српском и мађарском језику су на тридесетак страна објављени текстови и илустрације у боји о томе како Данило Вуксановић баштини и разуме сликарски пут кроз време. Уметников „повратак у прошлост“, да би у тами времена пронашао изазов са савремене уметничке домете, добио је овим чином још једну потврду.

Изложбени каталози својим текстовним и ликовним елементима, спајајући слику и реч, тумаче изложбене поставке и омогућују да се траг о минулим дометима уметника сачува од заборавља.

ЗАКЉУЧНО СЛОВО О СЛИКОВНОЈ ГРАФИ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ ИЗ ПОСЕБНИХ ЗБИРКИ БМС

У овом раду учињен је тек покушај да се Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске представи избором из богате колекције плаката, ликовних радова, фотографија и изложбених каталога. Наставак стручног рада на набавци, каталошко-библиографској обради и заштити некњижне библиотечке грађе и извора у Посебним збиркама Библиотеке Матице српске омогућиће да напори аутора из Србије и иностранства приликом „стваралачких изазова и авантура“ буду сачувани као документи „за сећање“.

Напори генерација стручњака Библиотеке Матице српске у раду на заштити библиотечког књижног и некњижног материјала приказаног у овом раду добиће нови импулс у процесу дигитализације који је у току. Скупљање библиотечке грађе и извора ликовног тематског опредељења, њихова правремена каталошко-библиографска обрада и заштита исте трају деценијама. Из поменутих разлога, Ликовно-графичка збирка Библиотеке Матице српске

---

24 Пример за ову тврдњу је уметничка група „Медиала“ из Београда која је свој рад, од десетих година прошлог века, темељила на искуству уметника од средњег века до својих савременика у Европи.

25 Плави круг је поетска слика из романа *Сеобе* Милоша Црњанског (1929, 1962).

документује стваралаштво домаћих и страних графичких дизајнера, фотографа и мултимедијалних уметника.

Литература

Веселинов, Иванка, Лазар Чурчић, прир. Грађа за историју Библиотеке Матице, I књига: 1830–1864. (Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1964).

Давидов, Динко, ур. Иконе фрушкогорских зографа (Нови Сад: Галерија Матице српске), 1963.

Радовић. Александар. „Историјски оквири и савремене презентације Ликовно-графичке збирке Библиотеке Матице српске“. Библиотекар год. 57, бр. 1–2, (2015): 60–69.

Радуловић, Селимир, ур. *Савремени човек и савремени свет*. Нови Сад: Матица српска, Библиотека Матице српске, 2015.

Симин Допућа, Ружица. „Посебне збирке у Библиотеци Матице српске“. *Годишњак Библиотеке Матице српске за 1991. годину* [шт. 1992]: 59–73.

Трифунац, Јасмина. „Типологија и класификација некњижне грађе у Народној библиотеци Србије“, у Колекције у библиотекама: формирање, заштита, богаћење, одржавање, ревизија и коришћење, у *Дани матичних библиотека Србије 2007. Библионет*, уредник Сретен Угричић, [115]–120. Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Крушевац: Народна библиотека, 2008.

Чурчић, Лаза. „Библиотека Матице српске до 1848. године“. У *Казивања о Библиотеци Матице српске*, уредник Миро Вуксановић, 11–34. Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1996.

Шелмић, Лепосава, прир. *Галерија Матице српске*. Нови Сад: Галерија Матице српске, 2001.

Електронски извори:

<http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications>

<https://www.ifla.org/art-libraries>; <https://www.ifla.org/avms>

<http://www.vbs.rs/scripts/cobiss?command=CONNECT&base=80017&lani=sc&scri=cyr>

Summary

Creating, presentation and cultural-historical significance of the Fine Art-Graphic Collection of the Library of Matica Srpska

The paper presents the Fine Art-Graphic Collection of the Library of Matica Srpska. We have presented the procurement methods for non-library editions of the Library of Matica Srpska that consist of publications of fine art thematic orientation and presented solutions that are applied in their catalogue-bibliographic processing. The selected examples of exhibition catalogues, posters, photographs and fine art works that are procured, processed and given to use to the Library of Matica Srpska have been placed on the web site of the Digital Library of Matica Srpska. The publications depicting the cultural-historical significance of the Fine Art-Graphic Collection of the Library of Matica Srpska to the users of library services are presented by means of up-to-date presentation methods at the address <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/>.

Keywords: Matica Srpska Library, fine art and graphic collection, catalogue-bibliographic processing, electronic catalogue, digital catalogue, MSL